
Медіація як складова іншомовної компетентності: теоретичні основи та практичне впровадження на уроках англійської мови

Моліна Ольга,

*методист Центру методичної та аналітичної
роботи Харківської академії неперервної освіти»*

met_eng@ukr.net

Актуальність. Сучасна освітня парадигма вимагає переосмислення підходів до навчання іноземних мов, акцентуючи увагу не лише на засвоєнні граматичних структур і лексичних одиниць, а насамперед – на формуванні функціональної комунікативної компетентності, здатної забезпечити ефективну міжособистісну та міжкультурну взаємодію. В умовах глобалізації, інформаційної перенасиченості та зростання соціокультурного різноманіття все більшої ваги набуває здатність не лише говорити іноземною мовою, але й бути посередником між людьми, текстами та культурними контекстами. У цьому сенсі особливої уваги заслуговує медіація як ключова діяльність мовного користувача в реальних життєвих ситуаціях.

Медіація – це один із видів мовленнєвої діяльності, який дозволяє за допомогою мовного посередництва отримати необхідну інформацію, успішно співпрацювати у групі, команді, знаходити спільне рішення щодо поставлених завдань. Про важливість ролі медіації або мовного посередництва в міжкультурному спілкуванні свідчить і той факт, що в додатковому томі до «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти» (CEFR Companion Volume, 2020), медіація виступає вже як повноцінний вид комунікативної мовленнєвої діяльності поряд із рецептивними, продуктивними та інтерактивними. У Державному стандарті профільної середньої освіти (поглиблений рівень) медіацію представлено як самостійну групу результатів навчання. Водночас для основного рівня профільної середньої освіти та для початкової і базової середньої освіти елементи медіації інтегровані в інші способи спілкування – сприймання інформації, усне та письмове продукування та взаємодію [3]. З огляду на це виникає потреба звертати більшу увагу на проблему навчання медіації під час вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти описують медіацію так: «Коли учень або користувач діє як соціальний агент, який створює мости та допомагає будувати або передавати значення» [5, с. 35].

У Додатку до ЗЄР визначено три основні види медіації: медіація текстів, понять, комунікації (рис. 1). Розглянемо далі більш детально види медіації та приклади завдань на кожен із них.

Медіація текстів передбачає передачу конкретної інформації співрозмовнику, для якого зміст тексту є недоступним через мовні, культурні, семантичні чи технічні бар'єри. Важливо пам'ятати, що відповідно до CEFR під поняттям «текст» розуміється будь-який письмовий, усний або аудіовізуальний документ. Прикладами такої діяльності може бути: пояснення змісту повідомлення (інструкції, розкладу, інформації з цифрами), переклад матеріалу з однієї мови на іншу, а також передача власного ставлення чи оцінки (наприклад, вражень від перегляду фільму, прочитаної книги або мистецького твору). До медіації текстів

належить і робота «для себе» – конспектування лекцій, створення нотаток, інтерпретація та особистісна реакція на літературні чи творчі тексти.

Рис.1. Види медіації

Медіація понять стосується спілкування в групі та полягає в полегшенні доступу співрозмовників до нових знань і концептів. Яскравим прикладом є діяльність учителя іноземної мови, який разом з учнями конструє нові смисли, пояснює матеріал і організовує освітню взаємодію. Роль медіатора може виконувати й учень із вищим рівнем володіння мовою, адже він здатний виступати фасилітатором групової роботи: допомагати формулювати думки, пояснювати складні поняття в зрозумілій формі, стимулювати появу нових ідей та поширювати їх у групі.

Медіація комунікації проявляється як посередництво в неформальних ситуаціях і полягає в сприянні взаєморозумінню між учасниками спілкування, ураховуючи їхні різні індивідуальні, соціокультурні, мовні та інтелектуальні особливості. Завдання медіатора в цьому разі – скеровувати комунікацію так, щоб

вона була продуктивною та гармонійною. Прикладом є пояснення місцевих традицій і звичаїв іноземним студентам, що допомагає уникнути непорозуміння або потенційних конфліктів у групі.

Наведемо приклади завдань на кожен із основних видів медіації.

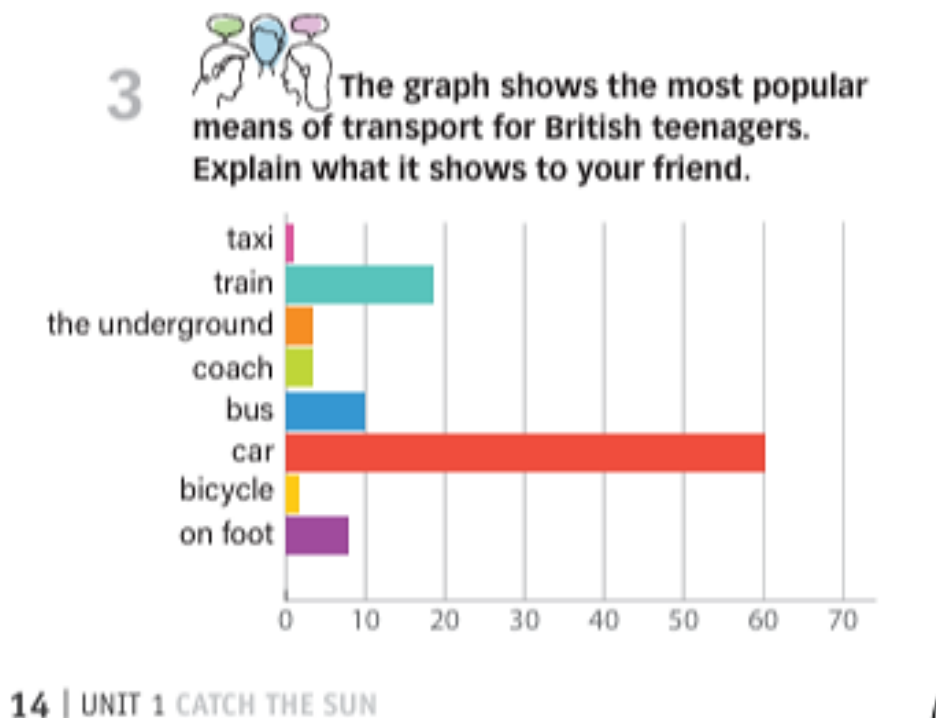

Рис.2. Медіація тексту

На рисунку 2 представлено завдання на медіацію тексту (підручник “4 MINDS A2+”, авторка Дж. Дулей). Учні пропонується переглянути інфографіку та пояснити її тому, хто не бачить зображення. Пояснення інформації, представленої на графіках, діаграмах та інших візуальних матеріалах, – це медіація. Такі завдання сприятимуть розвитку вмінь інтегрувати числові дані та пояснювати інформацію.

Суть медіації понять у спільних завданнях полягає в тому, щоб навчити учнів ефективно співпрацювати, ділитися інформацією та досягати спільних цілей. Приклад завдання, спрямованого на розвиток умінь медіації понять, представлено на рисунку 3 (підручник “Close-Up B2”, 2nd edition, авторки: Angela Healan, Katrina Gormley). Це завдання передбачає роботу в групі, розвиток навичок критичного мислення. Виконуючи завдання, учні розвивають уміння презентувати свої ідеї в групі, розглядати різні погляди на питання, надаючи аргументи «за» і «проти», пропонувати рішення або компроміс і ухвалювати спільні рішення.

A group of friends want to do some activities together to stay fit and have fun as a group. Talk to each other about the advantages and disadvantages of doing these activities.

Useful Expressions

Answering questions
 You have to make an important decision concerning ..., however, ...
 It's difficult for me to decide ...
 There are two options, first ..., and second, ...
 The two options available to you are ... and ...
 You have to choose between + -ing or + -ing.
 You must decide whether to ... or to ...
 The (dis)advantages of ... are that ...
 ... might be a good / bad idea because ...
 One benefit / drawback of ... is that ...

Exam Close-up

Remembering to collaborate

- Try to talk about all the options and move on from one option to another.
- Ask for and give your opinion.
- Agree and disagree.
- Give reasons for your opinions and justify them with examples.
- Try to expand on your answers using linking words and expressions.
- Try to convince your partner about your ideas.

Now you have one minute to decide which two activities would be best to do as a group.

Рис.3. Медіація понять

Для успішної співпраці з людьми з різних культур важливо розвивати гнучкість і адаптивність. Це означає не лише розуміння та повагу до відмінностей, а й готовність змінювати свій підхід, щоб знайти спільну мову. **Проектні завдання покликані розвивати взаємодію учнів.** Наприклад, у завданні на рисунку 4 (підручник "Prepare B1", 2nd edition) учні в парах мають спільно змодельовати конфліктну ситуацію та вирішити її в діалозі.

PROJECT *Resolving a conflict*

Work with a partner. Write a dialogue about two friends who are having an argument. Use the situations and questions below to help you.

- forgetting someone's birthday
- not inviting someone to a party
- borrowing and losing something
- always arriving ten minutes late

- 1 Who are the people in your dialogue?
- 2 What are the people arguing about?
- 3 Which person started the argument?
- 4 How could they solve the problem?
- 5 What can they do after the argument?

Act out your dialogue for the class.

DEALING WITH CONFLICT **51**

Рис.4. Медіація комунікації

Наведені приклади свідчать, що завдання на медіацію є практично зорієнтованими, відповідають діяльнісному підходу в навчанні та можуть бути легко інтегровані в процес навчання англійської мови.

Особливістю медіаційної діяльності є те, що вона може відбуватись як однією мовою, так і між різними мовами, але в обох випадках потребує інтелектуальної переробки змісту: відбору головного, адаптації до рівня адресата, зміни формату (наприклад, з інструкції – у діалог, із діаграми – у текст).

Медіація допомагає створити справжню комунікативну ситуацію: учні більше не виконують лише роль «реципієнтів» знань, а стають активними посередниками змісту, навчаючись із повагою до точки зору інших.

Упровадження медіації на уроках іноземної мови створює можливості для:

- активізації когнітивної діяльності учнів через аналітичну обробку змісту;
- персоналізації навчання, коли учні використовують мову для задоволення реальних потреб;
- розвитку міжособистісних і соціальних умінь, включаючи вміння слухати, підтримувати, перефразовувати та переконувати;
- формування міжкультурної компетентності, коли учні вчаться пояснювати культурні реалії іншої країни або інтерпретувати явища з позиції свого досвіду.

Ефективність упровадження медіаційної діяльності на уроках іноземної мови значною мірою залежить від створення вчителем сприятливого освітнього середовища, яке стимулює взаємодію, партнерство та розвиток критичного мислення учнів. Завдання на медіацію повинні відображати реальні життєві обставини, у яких учням доведеться пояснювати, узагальнювати або передавати інформацію. Використання автентичних матеріалів (меню, розкладів, інструкцій, карт, афіш, уривків із фільмів або статей) сприяє формуванню практичних комунікативних умінь.

Необхідною умовою є організація співпраці та взаємонавчання, оскільки медіація природно реалізується в умовах групової або парної роботи. Саме у взаємодії з однокласниками учні набувають умінь пояснювати зміст, допомагати іншим зрозуміти текст чи ідею, координувати роботу в групі. Це також сприяє розвитку соціальних і громадянських компетентностей.

Учитель має демонструвати приклади того, як можна перефразовувати, уточнювати, узагальнювати чи адаптувати висловлювання. Такі моделі створюють у школярів відчуття безпеки та формують мовні стратегії, які вони зможуть застосовувати самостійно.

Особливо важливим є включення завдань, які відображають культурне різноманіття та потребують пояснення традицій, звичаїв або соціальних явищ. Це розширює світогляд учнів і формує готовність до діалогу в багатокультурному середовищі.

Висновки. Медіація – це сучасна відповідь на виклики глобалізованого світу, де ефективне спілкування потребує не лише мовної точності, а й умінь передавати зміст зрозуміло, доступно, з повагою до інших. Навчання медіації на уроках англійської мови забезпечує розвиток цілісної комунікативної компетентності, підвищує роль мови як засобу соціальної взаємодії, сприяє формуванню в учнів навичок критичного мислення, співпраці та рефлексії. Упровадження медіаційної

діяльності має бути сталим компонентом освітнього процесу. Системне впровадження медіації на уроках англійської мови сприятиме підвищенню якості іншомовної освіти, адаптації учнів до комунікаційних викликів сучасного світу та реалізації цілей Нової української школи.

Список використаної літератури

1. Голуб І. В. Методичні засади здійснення медіації під час навчання іноземних мов. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11(79). С. 225–228.
2. Печенізька, С. (2024). Медіація як сучасна навчальна стратегія формування в учнів закладів загальної середньої освіти іншомовної соціокультурної компетентності. *Проблеми сучасного підручника*, (32), 198–208. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-32-198-208>
3. Про затвердження концептуальних засад освітніх галузей та дорожньої карти реалізації концептуальних засад освітніх галузей на 2025 – 2030 роки: наказ МОНУ від 20 серпня 2025 р. № 1163. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluziei-ta-dorozhnoi-karty-realizatsii-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluziei-na-2025-2030-roky>
4. Редько, В. Г., Пасічник, О. С. (2023) Медіація як вид навчальної діяльності у процесі формування в учнів досвіду іншомовної комунікативної взаємодії. *Навчання іноземних мов у гімназії: збірник методичних матеріалів для вчителів іноземних мов*. Тернопіль: Лібра Терра, 48–54.
5. Council of Europe (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>

Соціальна та емоційна підтримка навчання англійської мови

*Сафіна Тетяна,
учитель англійської мови Донецького ліцею № 1
Донецької селищної ради Ізюмського району
Харківської області, учитель вищої категорії,
старший учитель
tetyanasafina78@gmail.com*

Упровадження соціально-емоційного навчання в освітній процес є актуальним питанням сучасної освіти. В умовах сьогодення першочерговим завданням є створення безпечного та психологічно комфортного середовища, розвиток емпатії та соціальних навичок. CASEL визначає соціально-емоційне навчання як процес, під час якого учні набувають і застосовують знання, навички та умови, необхідні для формування здорової ідентичності, управління емоціями, досягнення цілей, прояву емпатії до інших, встановлення доброзичливих взаємин, заснованих на підтримці, відповідальне прийняття рішень, тобто м'яких навичок, від яких залежить успіх людини. Інтегрування СЕН у повсякденну практику сприяє покращенню успішності та поведінки. Підтримуючі стосунки, можливість розвивати й практикувати соціальні, емоційні та когнітивні навички в найрізноманітніших контекстах пришвидшують академічне навчання.

Модель соціально-емоційного навчання за CASEL (2020) містить комплекс із п'яти основних компетенцій.